

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ I PETYCJI

Warszawa, 3 kwietnia 2024 r.

BADK.DPK.133.98.2024

P11-27/24	Data wpływu petycji 12 lutego 2024 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 3 kwietnia 2024 r.

KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO

TEMAT

DODANIE § 1a do art. 542 oraz § 2a do art. 544

WNOSZACY PETYCJE: petycja indywidualna

Roman Jacek Arseniuk.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjęcie inicjatywy ustawodawczej dotyczącej zamiany ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego poprzez dodanie § 1a do art. 542 oraz dodanie § 2a do art. 544.

Autor petycji wnosi o dodanie § 1a do art. 542, który miałby stanowić, że wznowienie postępowania może nastąpić na wniosek członka składu orzekającego, który wydał orzeczenie prawomocne, jeżeli ten członek dopiero przy sporządzeniu uzasadnienia zauważy, że wydane orzeczenie jest wadliwe w sposób niekorzystny dla oskarżonego z powodów nieuwzględnionych przy wydaniu orzeczenia.

Ponadto autor petycji wnioskuje o dodanie § 2a do art. 544, który miałby stanowić, że w sprawie wznowienia postępowania, o której mowa w art. 542 § 1a kpk, orzeka w składzie trzech sędziów sąd, który wydał orzeczenie, o którym jest mowa w art. 542 § 1a.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

W ocenie autora petycji, wnioskowane rozwiązanie stanowić będzie względnie łatwą możliwość uchylecia wyroku wadliwego z powodu pomyłki sądu.

Jak zauważa petytor, kluczową kwestią jest sporządzanie wyroku wraz z uzasadnieniem. Postęp w tworzeniu uzasadnienia wyroku może wpływać na lepsze zrozumienie całej sprawy, a to lepsze zrozumienie może wpływać na sentencję, co z kolei wpływa na uzasadnienie i tak do osiągnięcia optymalnego wyniku, czyli w tym wypadku, zgodnej z prawem sentencji i jej należytego uzasadnienia. Jak wskazał autor petycji, znane są przypadki, że dopiero przy sporządzaniu pisemnego uzasadnienia zauważa się wadliwość sentencji, ale ponieważ „sąd jest związany wydanym wyrokiem od chwili jego ogłoszenia”, to dostosowuje się uzasadnienie do ogłoszonej sentencji. Przy spokojnej analizie sprawy, towarzyszącej sporządzaniu pisemnego uzasadnienia (bez przymusu dostosowania uzasadnienia do już ogłoszonej sentencji), sędzia może zauważyć niedostatki dowodowe, dostrzec np. nieuwzględnione dotychczas przepisy właściwe dla rozstrzygnięcia sprawy.

STAN PRAWNY:

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 37 ze zm.) w **art. 542** stanowi, że wznowienie postępowania może nastąpić na wniosek strony lub z urzędu (§ 1). Wniosek o wznowienie na korzyść złożyć może w razie śmierci skazanego osoba najbliższa (§ 2). Postępowanie wznowia się z urzędu tylko w razie ujawnienia się jednego z uchybień wymienionych w art. 439 § 1, przy czym wznowienie postępowania jedynie

z powodów określonych w pkt 9-11 może nastąpić tylko na korzyść oskarżonego (§ 3). Wznowienie nie może nastąpić z przyczyn wymienionych w § 3, jeżeli były one przedmiotem rozpoznania w trybie kasacji (§ 4). Niedopuszczalne jest wznowienie postępowania z urzędu na niekorzyść oskarżonego po upływie roku od daty uprawomocnienia się orzeczenia (§ 5).

Kodeks postępowania karnego w **art. 544** stanowi, że w kwestii wznowienia postępowania orzeka sąd okręgowy, zaś w kwestii wznowienia postępowania zakończonego orzeczeniem sądu okręgowego - sąd apelacyjny. Sąd orzeka w składzie trzech sędziów (§ 1). W kwestii wznowienia postępowania zakończonego orzeczeniem sądu apelacyjnego lub Sądu Najwyższego orzeka Sąd Najwyższy w składzie trzech sędziów (§ 2). W kwestii wznowienia postępowania sąd orzeka na posiedzeniu bez udziału stron, chyba że prezes sądu lub sąd postanowi inaczej (§ 3).

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Wznowienie postępowania jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia. W istocie środkiem zaskarżenia jest wniosek o wznowienie, zaś samo wznowienie jest jego efektem, a więc wzruszeniem prawomocnego orzeczenia, z tym że - w odróżnieniu od kasacji - wznowienie postępowania może nastąpić także z urzędu (por. Grzegorzczuk, Tylman, *Postępowanie*, 2011, s. 980) (...). Przedmiotem wznowienia może być tylko postępowanie sądowe zakończone prawomocnym orzeczeniem. Wznowienie postępowania nie jest ograniczone żadnym terminem. Wyjątek dotyczy wznowienia postępowania z urzędu na niekorzyść oskarżonego, gdyż może ono nastąpić w terminie roku od daty uprawomocnienia się orzeczenia (art. 542 § 5). Natomiast wznowieniu na korzyść oskarżonego nie stoi na przeszkodzie ani wykonanie kary, zatarcie skazania, akt łaski, ani też okoliczność wyłączająca ściganie lub uzasadniająca zawieszenie postępowania (art. 529 w zw. z art. 545 § 1). Wznowienie postępowania tylko na korzyść oskarżonego może nastąpić na podstawie przesłanek wskazanych w art. 540 § 1 pkt 2 lit. a-c, art. 540 § 2 i 3, art. 540b i 542 § 3 *in fine* w zw. z art. 439 § 1 pkt 9-11. Podstawę wznowienia postępowania wyłącznie na niekorzyść oskarżonego stanowi art. 540a. Natomiast podstawą wznowienia zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść oskarżonego może być art. 540 § 1 pkt 1¹.

Z § 1 art. 542 wynika, że wznowienie postępowania może nastąpić na wniosek strony lub z urzędu. Odczytanie tego przepisu w powiązaniu z § 3 wskazuje, że wznowienie postępowania na wniosek jest zasadą, zaś wyjątkiem - wznowienie z urzędu, i tylko z powodu uchybień wymienionych w art. 439 § 1.

Wnioskodawcą przy wznowieniu postępowania na wniosek strony może być jedynie ten podmiot, który w prawomocnie zakończonym postępowaniu był stroną (por. Grzegorzczuk, *Kodeks*, 2008, s. 1146). W razie śmierci skazanego dopuszczalne jest także złożenie wniosku o wznowienie postępowania na jego korzyść przez osobę najbliższą (§ 2). Natomiast oskarżyciel

---

¹ Świecki Dariusz (red.), Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom II. Art. 425-673, wyd. VII, WKP 2024.

publiczny ma prawo złożyć wniosek o wznowienie postępowania zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść oskarżonego (art. 425 § 4 w zw. z art. 545 § 1).

Kodeks postępowania karnego nie wprowadza żadnych terminów wznowienia postępowania zarówno na korzyść oskarżonego, jak i na jego niekorzyść na wniosek strony w wypadku spełnienia przesłanek z art. 540a. Natomiast wznowienie postępowania z urzędu na niekorzyść oskarżonego z powodu uchybień wymienionych w art. 439 § 1 nie może nastąpić po upływie roku od daty uprawomocnienia się orzeczenia (§ 5)².

Wznowienie postępowania może nastąpić na wniosek strony lub z urzędu - co precyzuje konkretna podstawa wznowieniowa. Wniosek może złożyć jedynie ten podmiot, który w prawomocnie zakończonym postępowaniu był stroną (por. T. Grzegorzczak, Kodeks postępowania karnego oraz ustawa o świadku koronnym. Komentarz, Warszawa 2008, s. 1147). Komentowany przepis uszczegóławia w § 2, że wniosek o wznowienie na korzyść złożyć może w razie śmierci skazanego także osoba najbliższa. Wniosek może być złożony zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść oskarżonego. Wniosek o wznowienie może dotyczyć jedynie rozstrzygnięć lub ustaleń naruszających prawa wnioskodawcy lub szkodzących jego interesom (a więc musi wykazać gravamen).

Działając w interesie społecznym, oskarżyciel publiczny ma prawo wnieść wniosek o wznowienie także na korzyść oskarżonego (odpowiednie zastosowanie art. 425 § 4 k.p.k.) niezależnie od stanowiska, jakie zajmował w toku całego postępowania przed uprawomocnieniem się orzeczenia. W postępowaniu wznowieniowym w sprawach z oskarżenia prywatnego należy przyjąć, że prokurator może złożyć wniosek o wznowienie postępowania nawet w sytuacji, kiedy nie brał udziału w postępowaniu w charakterze strony. Stosowany odpowiednio art. 425 § 4 k.p.k. nie ogranicza uprawnień oskarżyciela publicznego do wnoszenia środków odwoławczych na korzyść oskarżonego tylko do postępowania, w którym już wcześniej występował jako strona (M. Biłtyj, A. Murzynowski: Wznowienie postępowania w świetle prawa i praktyki, Warszawa 1980, s. 66; Z. Doda, A. Gaberle: Kontrola odwoławcza w procesie karnym. Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Komentarz, t. 2, Warszawa 1997, s. 552-553; za nimi S. Zabłocki [w:] Kodeks postępowania karnego. Komentarz, t. 3, red. Z. Gostyński, Warszawa 2004, s. 691). Nie mają takiego uprawnienia do złożenia wniosku nieprokuratorscy oskarżyciele publiczni, pokrzywdzony niebędący oskarżycielem posiłkowym ani podmiot zobowiązany z art. 91a k.p.k. Wznowienie postępowania z urzędu. Paragraf 3 komentowanego przepisu stanowi podstawę do wznowienia postępowania z urzędu. Postępowanie wznowia się z urzędu tylko w razie ujawnienia się jednego z uchybień z art. 439 § 1 k.p.k. - przy czym jest to nie tylko norma kompetencyjna dla organu procesowego, ale i ograniczająca uprawnienia stron. Jeśli w sprawie zaistnieją uchybienia wymienione w art. 439 § 1 k.p.k., wznowienie postępowania może nastąpić tylko z urzędu, nie zaś na wniosek strony (uchwała SN z 24.05.2005, I KZP 5/05, OSNKW 2005/6, poz.

² Świecki Dariusz (red.), Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom II. Art. 425-673, wyd. VII, WKP 2024.

48, z glosą K. Woźniewskiego, GSP-PO 2006/1, s. 111-115). Bezwzględne podstawy odwoławcze nie są powodem do wznowienia postępowania na wniosek stron, które mogą sięgnąć jedynie po podstawy z art. 540 i 540a k.p.k. Z tego rozwiązania ustawowego wynika wniosek, że zasadą jest wznowienie postępowania na wniosek, zaś wznowienie z urzędu jest wyjątkiem, znajdującym zastosowanie jedynie w przypadku zaistnienia (i wykrycia) przesłanek z art. 439 § 1 k.p.k.

Wniosek strony o wznowienie postępowania, w którym wskazuje ona na uchybienie z art. 439 § 1 k.p.k., interpretować należy wyłącznie jako inicjatywę, na podstawie art. 9 § 2 k.p.k., potrzeby rozważenia przez sąd możliwości wznowienia postępowania z urzędu (wyrok z 9.10.2018 r., III KO 106/18, LEX nr 2572697; wyrok z 30.11.2016 r., V KO 83/16, LEX nr 2178684; postanowienie z 14.12.2016 r., III KO 66/16, LEX nr 2166384). Dlatego też nie jest objęty przymusem adwokacko-radcowskim (zob. P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek [w:] Kodeks postępowania karnego, t. 3, Komentarz do art. 468-682, red. P. Hofmański, Warszawa 2012, s. 417). Jeśli sąd wznowieniowy uzna, że takie uchybienie nie występuje, powinien dać wyraz temu, że z inicjatywy strony dokonał kontroli orzeczenia z urzędu, i wydać postanowienie, w którym stwierdzi brak podstaw do wznowienia postępowania z urzędu. Wydaje się jednak właściwszy drugi sposób postąpienia: gdy sąd nie stwierdzi podstaw do wznowienia postępowania, to wniosek złożony w trybie art. 9 § 2 k.p.k. podlega załączeniu do akt sprawy bez wydawania decyzji odmownej. Wówczas wystarczy poinformowanie strony o niestwierdzeniu uchybienia i pouczenie, że nie przysługuje jej środek zaskarżenia (zob. D. Świecki [w:] Kodeks postępowania karnego..., t. 2, red. D. Świecki, s. 782).

Wznowienie z urzędu może nastąpić zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść oskarżonego. Przepis wprowadza dodatkowe ograniczenie kierunku wznowienia - wznowienie postępowania jedynie z powodów określonych w art. 439 § 1 pkt 9-11 k.p.k. może nastąpić tylko na korzyść oskarżonego. Oznacza to, że gdy doszło do wydania orzeczenia pomimo jednej z ujemnych przesłanek procesowych wymienionych w art. 17 § 1 pkt 5, 6 i 8-11 k.p.k. (art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k.) albo gdy oskarżony w postępowaniu sądowym nie miał obrońcy w wypadkach określonych w art. 79 § 1 i 2 i art. 80 k.p.k. lub obrońca nie brał udziału w czynnościach, w których jego udział był obowiązkowy (art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k.), albo sprawę rozpoznano podczas nieobecności oskarżonego, którego obecność była obowiązkowa (art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k.), to wznowienie postępowania i uchylenie wyroku, a następnie umorzenie postępowania (art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k.), albo wznowienie postępowania i uchylenie wyroku oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania (art. 439 § 1 pkt 10-11 k.p.k.) jest dopuszczalne tylko na korzyść oskarżonego. Jeśli w powyższych przypadkach wznowienie postępowania miałyby nastąpić na

niekorzyść oskarżonego - sąd powinien stwierdzić brak podstawy do wznowienia postępowania z urzędu³.

Przepis § 3 art. 542 zakłada, że z przyczyn tam wskazanych postępowanie "wznawia się", a więc że musi dojść do wznowienia przy "ujawnieniu się" tych okoliczności. Ujawnieniem takim jest także sytuacja, gdy sąd dostrzegł owe okoliczności dopiero w wyniku złożenia przez stronę wniosku o wznowienie, w którym je wskazano, jako że strona nie może skutecznie żądać wznowienia w oparciu o wskazane okoliczności art. 439 § 1 (zob. uw. 8). Należy w takim wypadku odmówić przyjęcia wniosku i podjąć kroki dla wznowienia ex officio, a więc przekazać sprawę sądowi uprawnionemu do wznowienia (art. 544 § 1), chyba że we wniosku wskazano też inne podstawy do wznowienia, kiedy to trzeba mu jednak nadać bieg.

Gdyby przy rozpoznawaniu wniosku strony, z powołaniem się na inne przyczyny wznowienia, sąd dostrzegł bezwzględne przyczyny odwoławcze, to jeżeli wniosek ten jest także zasadny, sąd powinien w oparciu o niego właśnie i wskazane w nim podstawy uchylić zaskarżone tym wnioskiem orzeczenie i wznowić postępowanie. Jeżeli zaś wniosek strony nie jest trafny, sąd wznowieniowy powinien wniosek ten oddalić, a na mocy art. 542 § 2 wznowić postępowanie z urzędu. Tak samo należy uczynić, gdy strona we wniosku swym wskazała nie tylko inne - i tu nietrafnie - powody wznowienia, ale też - niedopuszczalne w tym wniosku - podstawy z art. 439 § 1. Gdyby były to tylko okoliczności wskazane w art. 439 § 1 pkt 9-11, wznowienie musi nastąpić jedynie na korzyść oskarżonego, bez względu na kierunek oddalanego wniosku o wznowienie. W innych wypadkach dojść może do wznowienia także na niekorzyść oskarżonego, o ile nie upłynął jeszcze termin wskazany w § 5 art. 542, i tu także niezależnie od kierunku oddalanego wniosku wznowienie.

Gdyby bezwzględny powód odwoławczy pojawił się w kasacji złożonej przez stronę, to nie można jednak z urzędu podejmować wówczas postępowania o wznowienie, skoro trwa już postępowanie okołokasacyjne.

Gdyby jednak, z uwagi np. na niewuiszczenie przez stronę opłaty od kasacji, czy niedopełnienie wymogu przymusu adwokacko-radcowskiego albo ze względu na zawinione uchybienie terminowi do jej wniesienia, odmówiono przyjęcia tej kasacji, można i należy podjąć kroki w celu wznowienia procesu z urzędu⁴.

INFORMACJE DODATKOWE:

Autor petycji 12 lutego 2024 r. wniósł tożsamą petycję do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Petycja została przekazana do komórki prawnej Kancelarii Prezydenta RP⁵.

³ Szumiło-Kulczycka Dobrosława (red.), Kodeks postępowania karnego. Komentarz do wybranych przepisów, LEX/el. 2022.

⁴ Grzegorzczak Tomasz, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, wyd. III, Zakamycze 2003.

⁵ <https://www.prezydent.pl/bip/petycje/petycje-2024/petycja-dotyczaca-kodeksu-postepowania-karnego,81557>

OPRACOWAŁA
Joanna Maria Leśniarek

WICEDYREKTOR
Danuta Antoszkiewicz